

Makale Gönderilme Tarihi / Article Submission Date: 26-07-2019

Makale Kabul Tarihi / Article Acceptance Date: 05-08-2019

Kitap İncelemesi / Book Review

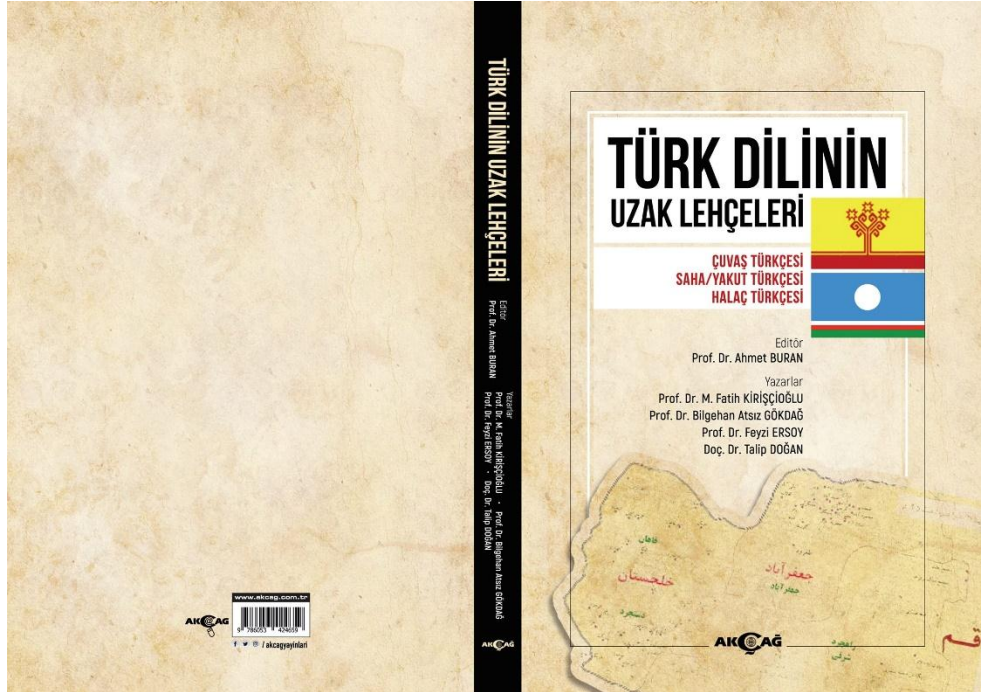
INTERNATIONAL JOURNAL OF VOLGA - URAL AND TURKESTAN STUDIES (IJVUTS), VOLUME 1, ISSUE 2, P. 277 - 284.

ULUSLARARASI İDİL - URAL VE TÜRKİSTAN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ (IJVUTS), CİLT 1, SAYI 2, S. 277 - 284.

Türk Dilinin Uzak Lehçeleri Çuvaş Türkçesi, Saha/Yakut Türkçesi, Halaç Türkçesi

Beytullah KOCABAŞ¹

KİRİŞÇİOĞLU, M. Fatih & GÖKDAĞ, Bilgehan Atsız & ERSOY, Feyzi & DOĞAN, Talip (2018). Türk Dilinin Uzak Lehçeleri Çuvaş Türkçesi, Saha/Yakut Türkçesi, Halaç Türkçesi, Ankara: Akçağ Yayınları, 272 s. ISBN: 978-605-342-465-9.

Kendilerine Çavaş, ülke topraklarına ise Çavaşyen “Çuvaş ülkesi” adını veren Çuvaşlar’ın etnik oluşumlarını üç dönem hâlinde açıklayabiliriz: İlk dönem, III. yüzyılda Türkistan

¹ Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili A.B.D. Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, El-mek: beyt67461@gmail.com.

coğrafyasından Kuzey Kafkasya coğrafyasına gelen, bir kısmı İdil-Ural bölgesine göç etmiş olan Suvar Türkleri ve X. yüzyılda İdil Bulgar Devletini kurmuş olan Bulgar Türklerinin kaynaşması sonucu ortaya çıkmıştır. İkinci dönemi oluşturan olay XIII. ve XV. yüzyıllar arasında bölgede hüküm sürmüş olan Altınordu Devletinin resmî dilinin Kıpçak Türkçesi olması, İslam dini de bölgede yaşayan halkların ortak dini hâline gelmesidir. Kırsal kesimlerde yaşayan Çuvaş halkının esas kitlesini oluşturan Bulgar-Suvar unsurları Kıpçak Türkçesinin ve İslam dininin etkisi altına girmemişler, bu sebeple Fin-Ugor kavimleri ile kaynaşarak Çuvaş kimliğinin ikinci devresini oluşturmuşlardır. Günümüz Çuvaş kimliğinin üçüncü dönemi 1552 yılında Kazan Hanlığının Rus hâkimiyeti altına girmesiyle meydana gelmiştir. Çuvaşlar Türk-Tatar kimliğinden uzaklaşmak düşüncesiyle Ruslarla iyi ilişkiler içerisinde olmuşlar. Bu durum XVIII. yüzyıldan itibaren değişmiştir. Ruslar diğer Türk topluluklarına uyguladığı gibi Çuvaşlar'ı da zorla Hristiyanlaştırma politikasını uygulamıştır (Özkan, 2014: 217). Çuvaşlar, Yukarı Çuvaşlar ve Aşağı Çuvaşlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar. Yukarı Çuvaşlar, Çuvaşistan'ın kuzeybatı bölgesinde yer alan Kozmodem'yansk, Çeboksarı, Yadrin, Kurmuş ve Tsivil'sk topraklarında Fin kavimleri ile bir arada yaşayanların bölgesidir. Aşağı Çuvaşlar ise ülkenin güney bölgesinde yer alan Tsivil'sk bölgesinin güneyinden başlayarak Tetyuşi bölgesinden Ulyanovsk iline kadar olan bölgelerde yer alır (Özkan, 2014: 218). Çuvaş nüfusunun 1.771.047'si Rusya'da, 915.614'ü ise Çuvaşistan'da, 118.509'u Başkurdistan'da, 134.221'i Tataristan'da, 22.000'i Ukrayna'da ve 22.201'i Kazakistan'da yaşamaktadır (Yüce, 1994: 207). Çuvaşistan önceki dönemlerde Kazan ve Ulyanovsk eyaletlerine bağlı iken, 1920 yılında Sovyet Birliği içerisinde Çuvaş Muhtar Bölgesi, 1925 yılında ise Rusya Federasyonu'na bağlı Çuvaş Muhtar Cumhuriyeti hâline getirilmiştir. 24 Ekim 1990 yılında egemenliklerini ilan etmiş olmalarına rağmen Rus egemenliği altında olmaktan kurtulamamışlardır. İlk başkanlık seçimleri 1993 yılında yapılmıştır (Ersoy, 2007: 1288).

Saha Türkleri için kullanılan Yakut ve Saha ismi aynı anlama gelen iki sözcüğün farklı fonetik biçimlerde ifade edilmesidir. İsmi kökeni Türkçe'de kıyı anlamına gelen “yaka” kelimesidir. Bu kelime, Tunguzlarda “Yako” biçiminde; Buryatlarda ise +t çokluk ekinin kullanımıyla “Yakut” biçiminde kullanılmıştır. Genel Türkçedeki y- ünsüzünün Saha Türkçesi'nde s- ve iç seslerde bulunan k- ünsüzünün x(h) hâline gelmesiyle Genel Türkçedeki Yaka kelimesi Saha/Yakut Türkçesi'nde Saxa/Saha şekline dönüşmüştür (Kirişcioğlu, 2002: 228). Saha Türklerinin etnik oluşumunun Eski Türk, Kurikan, Moğol, Eski Saha ve Geç Saha dönemi olmak üzere beş safhada gerçekleştiği düşüncesi ön plandadır. Saha Özerk

Cumhuriyeti 1992 yılında kurulmuş olup, Sovyetlerin dağılmasıyla ve millî direniş hareketlerinin etkisiyle 27 Eylül 1990'da Saha Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu'na karşı egemenliğini ilan etmiştir. Bundan sonra Yakut adı yerine Saha ismini benimsemişler ve Yakutistan ismini de Saha Sire (Saha Yeri) olarak değiştirmişlerdir (Özkan, 2014: 248). 1989 yılında yapılan nüfus sayımına göre Saha Türklerinin nüfusunun 382.555 olduğu ve bu nüfusun 365.236'sının Saha Cumhuriyeti'nde yaşadığı tespit edilmiştir. Saha Cumhuriyeti'nde Saha Türklerinden başka Ruslar, Ukraynlar, Tatar Türk'ü ve diğer Türk topluluklarından insanlar yaşamaktaydı (Özkan, 2014: 249).

Tahran'ın güney bölgesinde Kom ve Arak şehirleri arasında yaklaşık 3000 km² alanda yaşayan Halaç Türkleri, XX. yüzyılın başlarında Minorski'nin Halaç Türkçesi'nden yapmış olduğu derlemeler ile tanınmıştır. Halaçların geçmişi hakkında bilgiler ise X. ve XI. yüzyıldan itibaren tarihî destanlarda isimleri geçtiğini göstermektedir; ancak araştırmacıların yapmış olduğu araştırmalar neticesinde Halaçların İran coğrafyasına ne zaman ve ne şekilde geldikleri hakkında net bir şey söyleyemiyoruz. Mezhep olarak Şîî olan Halaçların günümüzdeki nüfuslarının 28 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Marquart haricinde tüm Avrupa ve İslam bilim adamları Halaçların Türk oldukları fikrinde birleşmiş durumdadırlar (Özkan, 2014: 90).

Türk Dilinin Uzak Lehçeleri Çuvaş Türkçesi, Saha/Yakut Türkçesi, Halaç Türkçesi adlı eser Elazığ Fırat Üniversitesinde öğretim üyesi Prof. Dr. Ahmet Buran editörlüğünde meydana getirilmiştir. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesinde öğretim üyesi Prof. Dr. Mehmet Fatih Kirişçioğlu, Kırıkkale Üniversitesinde öğretim üyesi Prof. Dr. Bilgehan Atsız Gökdağ, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesinde öğretim üyesi Prof. Dr. Feyzi Ersoy ve Konya Necmettin Erbakan Üniversitesinde öğretim üyesi Doç. Dr. Talip Doğan'ın hazırlamış oldukları bir çalışmadır.

Eser daha önce yayımlanmış olan *Çağdaş Türk Yazı Dilleri 1, 2, 3, 4* adlı kitaplarının devamı niteliğinde hazırlanmıştır.

Eserde ele alınan lehçelerin ve bu lehçeleri konuşan topluluğun adı, bu toplulukların tarihi, edebiyatları ve coğrafi konumları değerlendirilmiştir. Aynı zamanda incelenen lehçelerin gramerleri, alfabeleri ve edebî metinlerinden örnekler ele alınmıştır.

Türk Dilinin Uzak Lehçeleri Çuvaş Türkçesi, Saha/Yakut Türkçesi, Halaç Türkçesi adlı eser *Ön Söz, Çuvaş Türkçesi, Saha/Yakut Türkçesi* ve *Halaç Türkçesi* bölümü olmak üzere toplam dört bölümden oluşur.

Çalışmanın *Ön Söz* bölümü (ss. 7-8) kitabın editörü Prof. Dr. Ahmet Buran tarafından yazılmıştır. Türk dili için lehçe ve şive kavramının ne ifade ettiğini, lehçeler konusunda birçok Türkolog tarafından farklı şekillerde tasnifler yapıldığını dile getirilmiştir. Çuvaş Türkçesinin ve Saha/Yakut Türkçesinin Türkçenin uzak lehçeleri olduğu konusunda Türkologlar arasında görüş birliği varken, Halaç Türkçesinin bazı Türkologlar tarafından Oğuz Grubu Türk lehçelerinde değerlendirildiğini; ancak bazı Türkologlar tarafından da uzak lehçeler kategorisinde ele alındığı belirtilmiştir. Türk Dilinin yakın lehçelerinin Güneybatı/Oğuz grubu, Güneydoğu/Karlık grubu, Kuzeybatı/Kıpçak grubu ve Kuzeybatı/Sibirya grubu olmak üzere dört alt gruba ayrıldığını ifade edilmiştir. Kitabın hangi amaçlarla yazıldığı, hangi okur kitlesine hitap ettiği dile getirilmiştir.

Çalışmanın 11-110. sayfaları arasında *Çuvaş Türkçesi* bölümü ele alınmıştır. Bu bölüm Prof. Dr. Feyzi Ersoy tarafından kaleme alınmış ve dört kısımdan meydana getirilmiştir:

Birinci kısım (ss. 11-19) Çuvaş adının kökeni, Çuvaş Türklerinin tarihi, Çuvaş Türkçesi, Çuvaş Edebiyatı ve Çuvaşistan kısımlarından oluşturulmuştur. Çuvaşların kökenine ilişkin araştırmacıların değerlendirmeleri ve Çuvaş isminin nereden geldiği farklı bilim adamlarının görüşlerini ortaya konularak değerlendirilmiştir. Çuvaş Türklerinin tarihi incelendiği zaman Çuvaşların atalarının eski Bulgar Devleti olduğu ileri sürülmüştür. Bulgarların ismine 482 yılında Bizans kaynaklarında rastlandığı ifade edilmiş, bu sebeple Çuvaş Türklerine, Bulgarlar'ın tarihi incelenirken dikkat çekilmektedir. Günümüzdeki Çuvaşların ataları olarak ise İdil Bulgarları kabul edilmiştir. Önce Altın-Ordu, daha sonra ise Kazan Hanlığı içerisinde yer alan Çuvaşistan 1552 yılından sonra Rus hâkimiyeti altına girmiştir. 1920'de kurulan Çuvaş Muhtar Bölgesi, 1925'te Çuvaş Muhtar Cumhuriyeti'ne dönüştürülmüştür. 24 Ekim 1990'da egemenliklerini ilan eden Çuvaş Türkleri Rusya Federasyonu'na bağlı olmaktan kurtulamamıştır. Çuvaş Türkçesinin İdil Bulgarcasının devamı olduğu uzun süre tartışılmıştır. Ercilasun, Golden, Zimonyi, Tekin ve Ölmez çalışmalarında İdil Bulgarları ile Çuvaş Türkleri arasındaki ilişkiyi dile getirmiştir. İdil Bulgarları zamanından kalan mezar kitabelerinin önemi vurgulanmıştır. Çuvaşçanın 18. yüzyıldan kalma söz varlığının Oğuzhan Durmuş (2014) tarafından incelendiği dile getirilmiştir. Schott, Radloff, Castren, Ramstedt, Benzing, Németh, Samoyloviç, Ligeti ve Baskakov gibi yabancı Türkologların Çuvaş Türkçesini nasıl tasnif ettiklerine değinilmiştir. Çuvaş Türkçesinin Oğuz Türkçesi ile ilişkisinin varlığına dikkat çekerek, bu konu üzerinde yapılan bazı çalışmalara değinilmiştir. Çuvaş edebiyatı hakkında en eski verinin neler olduğu, bu veriler üzerine hangi Türkologların araştırma yaptığı incelenmiştir. Çuvaş edebiyatının önemli bir kısmını halk edebiyatı ürünleri oluşturur. Bu

halk edebiyatı ürünlerinin yanında Çarlık Döneminde Çuvaş nesir edebiyatının da önem kazandığı belirtilmiştir. Çuvaş edebiyatının önemli şahsiyetleri ve önemli eserleri ele alınmıştır. Bu eserler ve yazarlar hakkında Türkiye’de yapılmış olan çalışmalardan bahsedilmiştir. Çuvaşistan topraklarının çevresinde neler olduğu, nüfusu, yerleşim merkezleri, iklimi hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci kısım (ss. 21-92) Çuvaş Türkçesi gramerinden meydana getirilmiştir. Ses Bilgisi kısmında; ünlüler ve özellikleri, ünlü uyumları, ünsüzler ve özellikleri ele alınmıştır.

Şekil Bilgisi kısmında isim çekim ekleri (çokluk eki, iyelik ekleri, hâl ekleri), fiil çekim ekleri (şahıs ekleri, olumsuzluk eki, soru eki, zaman ve şekil ekleri [Bildirme kipleri, Tasarlama kipleri, Fiillerin Birleşik çekimleri], yapım ekleri [isimden isim yapan ekler, isimden fiil yapan ekler, fiilden isim yapan ekler, fiilden fiil yapan ekler], sıfat-fiiller, zarf-fiiller, hareket adları/isim-fiiller) irdelenmiştir.

Kelime türleri kısmında zamirler (kişi zamirleri, dönüşlülük zamirleri, işaret zamirleri, belirsizlik zamirleri ve soru zamirleri), sıfatlar (niteleme ve belirtme sıfatı [işaret, sayı, belirsizlik ve soru sıfatları], zarflar (zaman zarfları, yer-yön zarfları, nitelik zarfları, miktar zarfları, soru zarfları), edatlar (ünlemler [duygu, seslenme, sorma, gösterme ve cevap ünlemi], bağlaçlar [sıralama bağlaçları, denkleştirme bağlaçları, karşılaştırma bağlaçları, cümle başı bağlaçları], son çekim edatları [eksiz isimlere bağlanan, şahıs zamirlerinin ilgi hâli eki almış şekillerine bağlanan, yönelme-yükleme, çıkma ve vasıta hâli eki isteyen edatlar] olmak üzere sınıflandırılmıştır.

Üçüncü kısım (ss. 93-105) alfabe ve metin örneklerinden meydana getirilmiştir. Günümüzde kullanılmakta olan Çuvaş alfabesinin transkripsiyonlu şekli verilmiştir. Metinler bölümünde yedi metin ve bilmece örnekleri verilmiştir. Bu metinler hem Kiril alfabesi ile hem de Latin alfabesi ile yazılmıştır.

Dördüncü kısım (ss. 107-110) yararlanılan ve başvurulabilecek kaynaklardan meydana getirilmiştir.

Çalışmanın 113-190. sayfaları arasında *Saha/Yakut Türkçesi* Bölümü ele alınmıştır. Bu bölüm Prof. Dr. Mehmet Fatih Kirişçioğlu tarafından kaleme alınmış ve dört kısımdan meydana getirilmiştir.

Birinci kısımda (ss. 113-119) Saha/Yakut isminin kökeni konusundaki görüşler, Saha/Yakut Türklerinin M.Ö. 20-10 bin yıllarından Sovyet dönemi ve sonrasına kadar olan gelişmeler, Saha/Yakut Türkçesinin Türk lehçeleri arasındaki yeri, dillerinde ne gibi unsurlar

barındırdığı, Türkologların Saha/Yakut Türkçesini nasıl tasnif ettiği ana hatlarıyla incelenmiştir. Saha/Yakut Edebiyatının zengin bir folklor malzemesine sahip olduğu, folklor malzemelerin hangi türlerde yazılmış olduğu, halk edebiyatı alanında Saha/Yakut Türklerinin önde gelen isimleri ve eserleri kaleme alınmıştır. Günümüzde ülke sınırları içerisinde yer alan kültür merkezleri, üniversiteler, teknik okullar, müzeler vb. gibi yapıların sayısal verileri değerlendirilmiştir. Saha/Yakut Cumhuriyetinin coğrafi konumu ve bölgede yer alan şehirler, bölgenin kırsal ve şehirde yaşayan toplam nüfusu, bölgede yaşayan Saha/Yakut Türklerinin temel geçim kaynağı hakkında bilgi verilmiştir. Yakutistan Cumhuriyetinin göller, nehirler ve orman bakımından çok zengin olduğu ifade edilmiş, ülkede yer alan nehirlerin isimleri hakkında bilgi verilmiştir. Bölgenin iklimi hakkında değerlendirme yapılmış, kış aylarının sert ve uzun, ilkbahar, sonbahar ve yaz aylarının kısa sürdüğü dile getirilmiştir. Saha/Yakut Cumhuriyetinin yönetim biçimi hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci kısım (ss. 121-170) Saha/Yakut Türkçesi gramerinden meydana getirilmiştir. Ses Bilgisi kısmında ünlüler, uzun ve ikiz ünlüler, ünlü uyumları, ünsüzler ve özellikleri ele alınmıştır.

Şekil Bilgisi kısmında eklerin, eklendikleri kelimenin son ünlü veya ünsüze göre şekil aldığı bu sebeple çok farklı şekillilik gösterdiği ifade edilerek gösterilmiştir. İsim çekim ekleri; çokluk eki, iyelik ekleri, hâl ekleri (yalın, ilgi, yükleme, yönelme, bulunma, ayrılma, üstünlük, vasıta ve ortaklık hâli), soru eki/edatı şeklinde tasnif edilmiştir. Fiil çekim ekleri (şahıs ekleri, olumsuzluk eki, soru eki/edatı, zaman ve şekil ekleri [Bildirme kipleri, tasarlama kipleri, fiillerin birleşik kipli çekimi], yapım ekleri [isimden isim yapan ekler, isimden fiil yapan ekler, fiilden isim yapan ekler, fiilden fiil yapan ekler], sıfat-fiiller, zarf-fiiller, hareket adları/isim-fiiller) irdelenmiştir.

Kelime türleri kısmında zamirler (kişi, dönüşlülük, işaret, belirsizlik ve soru zamirleri), sıfatlar (niteleme ve belirtme sıfatı) [işaret, sayı, belirsizlik ve soru sıfatları], zarflar (zaman, yer, tarz ve miktar zarfları), edatlar (ünlemler [duygu, seslenme, gösterme, sorma ve cevap ünlemi], bağlaçlar [sıralama, denkleştirme, karşılaştırma, cümle başı bağlaçları] olmak üzere sınıflandırılmıştır.

Üçüncü kısım (ss. 171-188) alfabe ve metin örneklerinden meydana getirilmiştir. Günümüzde kullanılmakta olan Saha Türkçesi Kiril alfabesinin transkripsiyonlu şekli verilmiştir. Metinler bölümünde yedi metin, bilmece örnekleri, atasözü örnekleri, inanışlarla ilgili sözler ve dualar-beddualara yer verilmiştir. Metinler Saha Türkçesi, Kiril alfabesi ve Türkiye Türkçesi şeklinde meydana getirilmiştir.

Dördüncü kısım (ss. 189-190) yararlanılan ve başvurulabilecek kaynaklardan oluşturulmuştur. Çalışmanın 193-272. sayfaları arasında *Halaç Türkçesi* Bölümü ele alınmıştır. Bu bölüm Prof. Dr. Bilgehan Atsız Gökdağ ve Doç. Dr. Talip Doğan tarafından kaleme alınmış ve dört kısımdan meydana getirilmiştir.

Birinci kısımda (ss. 193-200) *Halaç* isminin adı üzerinde değerlendirmeler ele alınmış. Tarihî ve destanî eserlerden hareketle menkıbeler anlatılmıştır. Kaşgarlı'nın *Dîvânu Lugâti't-Türk* adlı eserinden ve Ebu'l Gazi Bahadır Han'ın kaleme aldığı *Şecere-i Terakime*'den *Halaçlar* ile ilgili alıntılara yer verilmiştir. *Halaç Türkleri* tarihinin ilk olarak hangi coğrafyada başladığı, *Halaçların* bu coğrafyalardan hangi topraklara ulaştıkları ele alınmıştır. Etnik yapılarına bakılarak hangi topluluklar ile kaynaşarak asimile olduğu, hangi coğrafyadakilerin kültürlerini devam ettirdiği kaleme alınmıştır. *Halaçların* hangi bölgede yaşadıkları, *Halaç dil* sahasının geniş bir coğrafyayı içerisine aldığı dile getirilmiştir. *Halaçların* yaşadıkları bu coğrafyadaki köylerin çoğunluğunda *Halaç Türklerinin* yaşam sürdüğü, bu köy isimlerinin sayısını bir şairin şiirinden hareketle elli civarında olduğu ileri sürülmüştür. *Halaç Türkleri* üzerine daha önce inceleme yapmış olan araştırmacıların, çalışmalarında yer verdiği etnik yapıya dayalı olan nüfus ve köy isimleri ele alınmıştır. UNESCO'nun yapmış olduğu nüfus sayımı göz önüne alındığında *Halaçça* konuşan nüfus sayısı ile ilgili veriler aktarılmıştır. *Halaç Türkçesinin* ağızları hakkında bilgi verilmiş ve bu dilin diğer Türk lehçeleri gibi tehlike altında olduğu dile getirilmiştir. Bölgenin dil açısından değerlendirmesini yapan Sonel Bosnalı'nın incelemeleri ele alınmıştır. *Halaç Türkçesi* üzerine araştırma yapmış olan Türkologların *Halaç-Argu* paralelliği hakkında görüşleri, *Halaç Türkçesi* üzerine günümüze kadar yapılmış olan önemli çalışmalar ve çalışmayı yapan araştırmacıların kim olduğu ana hatlarıyla ifade edilmiştir. *Halaç edebiyatının* Arap alfabesiyle yazılmış olan kitap ve dergilerde mahallî söyleyişlerle yazıldığı dile getirilmiştir. *Halaç Türkçesinin* ilk yazılı ürünlerinin son zamanlarda yayımlandığı, bu yayımlanan eserlerin isimleri ve kim tarafından hazırlanmış oldukları belirtilmiştir.

İkinci kısım (ss. 201-238) *Halaç Türkçesi* gramerinden meydana getirilmiştir. Ses Bilgisi kısmında ünlüler, ünlü uyumları, ünlüler ile ilgili özellikler, ünsüzler ve özellikleri ele alınmıştır.

Şekil Bilgisi kısmından isim çekim ekleri; çokluk eki, iyelik ekleri, hâl ekleri (yalın, ilgi, yükleme, yönelme, bulunma, ayrılma, vasita ve eşitlik hâli), aitlik eki ve soru eki şeklinde tasnif edilmiştir. Fiil çekim ekleri (şahıs ekleri, olumsuzluk eki, zaman ve şekil ekleri [Bildirme kipleri, tasarlama kipleri, fiillerin birleşik çekimi, ek-fiil, ek-fiil olumsuzu], yapım

ekleri [isimden isim yapan ekler, isimden fiil yapan ekler, fiilden isim yapan ekler, fiilden fiil yapan ekler], sıfat-fiiller, zarf-fiiller, hareket adları/isim-fiiller) irdelenmiştir.

Kelime türleri kısmında zamirler (kişi, dönüşlülük, işaret, belirsizlik ve soru zamirleri), sıfatlar (niteleme ve belirtme sıfatı) [işaret, sayı, belirsizlik ve soru sıfatları], zarflar (zaman, yer-yön, nitelik, miktar ve soru zarfları), edatlar (ünlemler [duygu, seslenme, sorma, gösterme ve cevap ünlemi]), bağlaçlar [sıralama, denkleştirme, karşılaştırma, cümle başı ve sona gelen bağlaçlar], son çekim edatları (yalın hâl, yönelme hâli ve ayrılma hâli ile birleşenler) olmak üzere sınıflandırılmıştır.

Üçüncü kısım (ss. 239-266) alfabe ve metin örneklerinden meydana getirilmiştir. Günümüzde kullanılmakta olan Halaç Türkçesinin Arap harfli transkripsiyonlu şekli verilmiştir. Metinler bölümünde altı metne yer verilmiştir. Metinler Halaç Türkçesi ve Türkiye Türkçesi şeklinde meydana getirilmiştir.

Dördüncü kısım (ss. 267-272) çeviri yazıdaki işaretler, diğer işaretler, kısaltmalar, yararlanılan ve başvurulabilecek kaynaklardan oluşturulmuştur.

Daha önce yayımlanmış olan Güneybatı/Oğuz grubu, Güneydoğu/Karluk grubu, Kuzeybatı/Kıpçak grubu ve Kuzeydoğu grubu Türk lehçeleri eserlerinden sonra eldeki çalışmaların devamı niteliğinde hazırlanmış olan bu çalışmayı Türkoloji camiasına kazandırdıkları için hocalarımıza teşekkür ederiz.

Kaynakça

- ERSOY, Feyzi (2007). Türk Lehçeleri Grameri (Editör: Ahmet Bican Ercilasun), ss. 1285-1340, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KİRİŞÇİOĞLU, M. Fatih (2002). Sahalar (Yakutlar) ve Saha Türkçesi, Türkler Ansiklopedisi, C. XX., ss. 228-241, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- ÖZKAN, Nevzat (2014). Türk Dilinin Yurtları, Akçağ Yayınları, Ankara.
- YÜCE, Nuri (1994). “Coğrafya, Tarih, Halk Bilgisi, Dil ve Edebiyat Bakımından Çuvaşlar”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, ss. 205-229, 1996, Ankara.